

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра дошкільної і початкової освіти

Радченко Вероніка Володимирівна

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ
ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЄВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Спеціальність: 012 Дошкільна освіта

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник
_____ Є.Д. Харькова,
кандидат педагогічних наук, доцент;
доцент кафедри дошкільної і
початкової освіти
« ____ » _____ 2020 року
Виконавець
_____ В.В.Радченко
« ____ » _____ 2020 року

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	6
1.1. Професійна підготовка майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності як наукова проблема	6
1.2. Художньо-мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку	10
1.3. Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності	18
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	23
2.1. Діагностика готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності	23
2.2. Упровадження педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності	31
2.3. Аналіз результатів реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності	40
Висновки до розділу 2	49
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ДЖЕРЕЛ.....	54
ДОДАТКИ	60

ВСТУП

Актуальність теми. Успішність розвитку здібностей дитини в системі дошкільної ланки освіти пов'язується науковцями з організацією освітнього розвивального простору закладу дошкільної освіти, залученням вихованця до художньо-мовленнєвої діяльності з опорою на його досвід, індивідуальні особливості, потреби, інтереси, вікові психічні новоутворення. При цьому останнім часом як психологи так і педагоги констатують наявність недооцінки природи дитини, відсутність активної позиції дітей в освітньому процесі. У зв'язку з цим перед сучасною дошкільною освітою постає питання пошуку та вдосконалення нових засобів розвитку дітей в умовах сучасного закладу дошкільної освіти.

Оновлення системи дошкільної освіти передбачає, насамперед, удосконалення змісту, форм та методів підготовки майбутніх вихователів; посилення її практичної спрямованості тощо. Чільне місце в цьому процесі належить підготовці майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності, яка є значущою в процесі пізнавального розвитку дитини, естетичного опанування нею світу. Це, своєю чергою, зумовлює необхідність пошуку інноваційних траєкторій у педагогічній підготовці майбутніх вихователів та потребує розв'язання проблеми не лише на функційному, а й на особистісному рівні – формування готовності майбутнього вихователя до ефективного здійснення різних видів діяльності в освітньому процесі закладів дошкільної освіти (ЗДО).

Проблему формування готовності майбутнього вихователя до організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей визначено у дослідженнях В. Бондаря, Н. Волкової, О. Дубасенюк, І. Зязюна, О. Кучерявого та ін. У роботах (О. Аматыєва, Х. Барна, А. Богущ, Н. Ветлугіна, Н. Водолага, О. Дронова, Н. Гавриш, Н. Карпінська, Т. Котик, С. Макаренко та ін.) досліджено художньо-мовленнєвий розвиток дітей старшого дошкільного віку. Проте, питання підготовки вихователя до організації художньо-

мовленнєвої діяльності дітей шляхом використання поетичних творів лише опосередковано представлено в публікаціях О. Іваненко, І. Луценко, Т. Піроженко, Н. Сиротич та ін.

Отже, актуальність проблеми, її наукове та практичне значення, недостатня розробленість у теорії та практиці дошкільного виховання визначили тему магістерської роботи: «Підготовка майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності».

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці ефективності реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності.

Відповідно до мети визначено такі завдання дослідження:

1. Розкрити професійну підготовку майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності як наукову проблему.

2. Охарактеризувати художньо-мовленнєву діяльність дітей дошкільного віку.

3. Виявити педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності.

4. Експериментально перевірити ефективність впровадження педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності.

Елементи наукової новизни дослідження полягають у тому, що: *уточнено* та поглиблено сутність понять «професійна підготовка майбутніх вихователів», «художньо-мовленнєва діяльність»; *удосконалено*: зміст,

форми, методи підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності шляхом розробки відповідного методичного забезпечення; *набули подальшого розвитку* питання теорії та практики підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності.

Практичне значення роботи. Результати дослідження можуть бути використані в процесі фахової підготовки майбутніх вихователів у вищих навчальних закладах, науково-педагогічної підготовки магістрантів, професійно-практичної підготовки студентів педагогічних спеціальностей, зокрема під час викладання фахових дисциплін, організації педагогічної практики, науково-дослідної роботи студентів, а також у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників та самоосвітній діяльності студентів.

Апробація результатів та публікації. Основні положення та результати кваліфікаційної роботи доповідались та обговорювались на 1-й науково-практичній конференції: «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін» (23-24 квітня 2020 року, м. Суми). За результатами дослідження опубліковано 2 статті: 3 «Використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності в закладах дошкільної освіти як психолого-педагогічна проблема», «Розвиток у майбутніх вихователів стійкої потреби до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності».

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 73 сторінки. У тексті вміщено 4 рисунка, 11 таблиць, та 5 додатків. У списку 51 використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Професійна підготовка майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності як наукова проблема

Педагогіка трактує сукупність професійних вимог до вихователя як готовність до педагогічної діяльності. Аналіз літературних джерел, присвячених феномену готовності, показав, що увагу педагогів привертають виявлення умов, прийомів і засобів, які дають можливість організувати та керувати процесом формування готовності, а психологи акцентують увагу на встановленні зв'язків і залежностей між станом готовності та результативністю діяльності.

Дослідження в галузі професійної освіти засвідчили кілька підходів до визначення терміну «готовність».

Для обґрунтування процесу підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності необхідно розглянути поняття «підготовка», «підготовленість», «готовність».

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «підготовка» трактується як запас знань, отриманий ким-небудь; «підготувати» визначається, як зробити що-небудь попередньо для організації чого-небудь; навчити, дати необхідні знання для чогось [27, с. 534]; «готовність» розглядається як стан, при якому все зроблено, все готово для чого-небудь [27, с. 142].

Педагогічний словник під редакцією С. Гончаренко, професійна підготовка визначається як підготовка людей до оволодіння тією чи іншою професією; формування і розвиток у них тих психологічних якостей, знань,

умінь і навичок, які необхідні для успішної роботи в даній професії [41, с. 293].

Підготовка студентів педагогічного ВУЗу визначається Л. Дзюба-Шпурик як «процес і результат освоєння системи професійних знань, усвідомлення особистісного сенсу цих знань, формування основних педагогічних умінь (аналітико-діагностичних, конструктивно-організаційних, прогностичних, комунікативних, рефлексивних), розвитку найважливіших професійно-особистісних якостей (любові до дітей, емпатії, толерантності, емоційної стійкості), становлення на цій основі особистого педагогічного кредо» [51, с. 47-48].

На думку К. Дурай-Новакова, підготовку майбутнього вихователя необхідно розглядати з позицій науковості (як фахівець високої кваліфікації за своїм профілем), гармонійності і різнобічності (як людина, діяльність якого не обмежується тільки вирішенням суто професійних завдань, він повинен володіти широтою кругозору, багатогранністю інтересів і умінь, розуміти соціальну значимість різних видів професійної діяльності) [5].

Як вважає М. Дяченко, підготовка майбутнього вихователя до професійної діяльності на етапі навчання як складний і багатогранний процес передбачає формування певних особистісних новоутворень, які представляють професійно-педагогічну культуру і професійну компетентність майбутнього вихователя і визначають в значній мірі успіх і якість педагогічної діяльності [51].

У свою чергу Т. Бережинська, розглядаючи особливості підготовки педагогів, зазначає, що «система професійного становлення педагогічних кадрів на педагогічному факультеті передбачає формування у майбутніх педагогів гуманістичної спрямованості діяльності, розвиток творчих здібностей, вироблення умінь і, відповідно, педагогічної майстерності в цілому для успішної самореалізації» [7, с. 231].

Дослідження Л. Бекірова розкриває особливості професійно-особистісної підготовки вихователя, під якою автор розуміє процес розвитку

професіоналізму, результатом якого є становлення багатовимірної системи різноманітних характеристик знань, умінь, навичок, здібностей, ціннісних орієнтацій, рис і якостей особистості, що дозволяють ефективно здійснювати педагогічну діяльність в галузі дошкільної освіти [11].

Причому, підготовку вихователя важливо розглядати не як «передачу» йому знань у вигляді незмінних зразків і шаблонів, а, як вважають В. Сластьонін і Д. Біда, «переводити вихователя з об'єктної в суб'єктну позицію активного професійного самовиховання» [12, с. 3]. «Не максимум знань, а їх мобільність і самоврядність, гнучке пристосування до шкільних умов роблять студента придатним до педагогічної діяльності» [10, с. 83].

У ролі напрямків підготовки майбутнього вихователя вчені виділяють: загальнопедагогічні, професійно-особистісні, гуманітарні та ін.

Загальнопедагогічна підготовка вихователя як один з найважливіших компонентів системи навчання і виховання розглядала І Гавриш. Метою означеної підготовки, на думку автора, є «формування вихователя, який володіє основами педагогічної теорії і загальними практичними вміннями і навичками як показником здатності застосовувати теоретичні знання у практичній професійній діяльності» [36, с. 66]. О. Абдулліна вважає, що «загальнопедагогічна підготовка виконує важливі соціально-професійні функції, забезпечуючи формування у майбутніх вихователів системи загальнопедагогічних знань і умінь, розвиток педагогічного мислення, формування професійно-педагогічних якостей особистості, здійснюючи координацію всіх ланок професійно-педагогічної підготовки студентів». Вона є свого роду ядром професійної підготовки вихователя. «Ця роль обумовлена тим, що загальнопедагогічна підготовка, по-перше, визначає специфіку формування фахівця саме в педагогічному ВУЗі, що відрізняє її від підготовки інших фахівців; по-друге, вона є системоутворюючою ланкою, що поєднує в єдине ціле складові компоненти професійної підготовки; у ній як би фокусуються всі види підготовки вихователя до виконання основних професійних функцій, до роботи в якості вихователя-вихователя; по-третє,

визначає професійно-педагогічну спрямованість всього навчально-виховного процесу, орієнтацію на формування всебічно розвиненої особистості вихователя. Значимість загальнопедагогічної підготовки якраз у тому й полягає, що вона надає цілісність і специфічну професійну спрямованість всієї системи професійної підготовки вихователя»[1, с. 38-39].

Гуманітарну підготовку фахівців дошкільної освіти, розглядає в своїх роботах Є. Жукова. Продуктом цієї підготовки є культурна людина, моральна особистість, творча індивідуальність, соціально компетентний громадянин, професійно компетентний фахівець, відкритий до творчої діалогу з іншими [7, с. 78]. У зв'язку з цим місією педагогічного університету в галузі професійно-педагогічної освіти, на думку Є. Жукової, є реалізація нової моделі підготовки фахівця, що включає в себе синтез і рівноцінність двох основних компонентів – професійного й дослідницького. «Єдність цих двох основ дозволяє фахівцеві успішно оволодівати особистісно розвиваючими, соціальними і професійними технологіями; самовизначатися в системі соціальних і культурних норм, відносин і інститутів, соціально мобільним, відкритим до перепідготовки та засвоєнню інновацій соціально-гуманітарного та професійного характеру» [7, с. 77].

Важливою складовою готовності майбутніх вихователів є, як вважають вчені, формування педагогічної культури вихователя. Педагогічна культура, на думку В. Беніну, є інтегративна характеристика педагогічного процесу, що включає єдність як безпосередньої діяльності людей з передачі накопиченого соціального досвіду, так і результати цієї діяльності, закріпленій у вигляді знань, умінь, навичок і специфічних інститутів такої передачі від одного покоління до іншого [12, с. 83]. Рівень педагогічної культури, як вважають В. Бенін, Є. Жукова, визначається тим, якою мірою людина виконує роль майбутнього вихователя. Вчені вважають, що це залежить від ряду факторів: обсяг знань, якими володіє людина; життєвий досвід, людська мудрість; навички та вміння передачі власних знань; етика; педагогічна естетика [14, с. 39].

Вивченню естетичної спрямованості підготовки майбутніх педагогів присвячено дослідження Н. Семенюк. «Естетична спрямованість професійної підготовки майбутнього вихователя, як вважає дослідник, реалізується через організацію навчальної діяльності відповідно до принципів культуровідповідності (забезпечує цілісність особистості в контекст сучасної загальнолюдської культури), суб'єктності (розвиток здатності віддавати самому собі звіт у власних діях), ціннісної орієнтації (орієнтації студента на найвищі цінності), гуманізації та гуманітаризації (виховання особистості студентів з орієнтацією на цінність людини, формування у студентів особливої, власне людської форми ставлення до навколишнього світу і самого себе, у своїй діяльності), естетизації (додання естетичного вигляду процесу професійної підготовки через формування у студентів естетичного ставлення до навчання і праці), креативності (формування і розвитку творчого ставлення студентів до будь-якого виду діяльності)» [17, с. 10].

Таким чином, професійну готовність педагога у дослідженні визначено як здатність до ефективного виконання професійної діяльності, яка визначається посадовими вимогами, що базуються на фундаментальній науковій освіті й емоційно-ціннісному відношенні до педагогічної діяльності. Вона передбачає володіння професійно значущими установками й особистісними якостями, теоретичними знаннями, професійними вміннями та навичками. Робота з розвитку професійної готовності забезпечує стабільну роботу педагогічного колективу, повноцінний, всебічний розвиток і виховання дітей, якісне засвоєння ними програмного матеріалу відповідно до вікових та індивідуальних особливостей та підвищення ефективності освітнього процесу.

1.2. Художньо-мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку

Вже на ранніх стадіях онтогенезу мова стає основним засобом спілкування, мислення, планування діяльності, довільного управління

поведінкою [6]. Мовлення – це спосіб задоволення потреби в спілкуванні, формування смаку, впливу на свідомість, формування світогляду, норм поведінки; один з видів комунікативної діяльності людини – використання засобів мови для спілкування з іншими членами мовного колективу. Під мовленням розуміють як мовленнєву діяльність, так і її результат (мовні твори, що фіксуються пам'яттю або письмом).

Мовленнєвий розвиток, на думку багатьох фахівців, є провідним в загальному соціальному розвитку індивіда. Мовлення забезпечує людині не лише високий інтелектуальний рівень, а й багатство почуттів, різноманітність особистісного змісту, складність і диференційованість відносин з іншими людьми [12].

Проблема розвитку мовлення дошкільнят була і залишається в центрі уваги психологів і педагогів. Дослідження з різних проблем розвитку мовлення в дошкільному віці підтвердили необхідність вивчення закономірностей і особливостей становлення мовлення дошкільнят і визначили основні принципи змісту роботи з розвитку мовлення, це формування:

- 1) різних структурних рівнів мовної системи (фонетики, лексики, граматики);
- 2) елементарного усвідомлення явищ мови і мовлення (ознайомлення зі смисловою і звуковою стороною слова, зі структурою пропозиції і зв'язного тексту);
- 3) мовних узагальнень в області граматичної будови мови (морфології, словотвору, синтаксису);
- 4) мовної активності, виховання інтересу й уваги до рідної мови, що сприяє підвищенню рівня самоконтролю [15].

Дослідження психологів і педагогів (Л. Виготський, С. Рубінштейн та ін.) показують, що до старшого дошкільного віку у дітей розвивається осмислене сприйняття, що виявляється в розумінні змісту твору, у здатності

виділяти й помічати засоби художньої виразності, тобто у дітей розвивається розуміння образної сторони мовлення [21].

Особлива роль у становленні особистості дитини дошкільного віку належить художньо-мовленнєвій діяльності. Художньо-мовленнєва діяльність – це якісна характеристика мовлення, показник високого ступеня самостійного, усвідомленого використання мови. З одного боку, означена діяльність допомагає слухачеві зрозуміти внутрішній, глибинний сенс висловлювання, його емоційну природу. З іншого – застосування певних засобів вираження надає можливість тому, хто говорить об'єктивно передати зміст висловлювання й ставлення до предмета мовлення й співрозмовника (Н. Луцан [49]).

Особливості художньо-мовленнєвої діяльності тісно пов'язані з проявом індивідуальності дитини, вони можуть допомогти усвідомити рівень її індивідуальної та мовної культури. Точніше висловити думку, показати емоційне ставлення до чогось, допомагають засоби виразності художньо-мовленнєвої діяльності. Завдяки інтонації думка набуває закінченого сенсу в мовленні. Інтонаційно невиразне мовлення може бути наслідком різних порушень мовлення, неправильного мовленнєвого виховання, зниженого слуху, недорозвинення мовного слуху.

Діти дошкільного віку, щоб передати в своєму мовленні різні почуття і переживання, повинні вміти правильно використовувати інтонаційні засоби виразності.

Лексика, має великі можливості для надання мовленню емоційності, образності, стилістичної серед яких:

- емоційно-експресивні здібності, які проявляються в застосуванні синонімії, антитези, фразеологізмів і т.д.;
- зображально-виразні можливості, що представляються всіма видами тропів (порівняння, метафора, гіпербола, епітет і ін.);

– функціонально-стилістичні можливості, засновані на диференційованому застосуванні лексики в залежності від цілей і умов спілкування, від стилю мовлення;

– синтаксичний рівень культури виступу (вільний порядок слів у реченні, багатослівність та ін.) (К. Крутій [42]).

У літературі виділяються різні показники художньо-мовленнєвої діяльності:

– логічна точність;

– експресивність;

– образність;

– емоційність;

– доречність (здатність передати зміст відповідно до завдань і обстановки повідомлення);

– індивідуальна оригінальність (Р. Жуковська [29]).

Спираючись на означені особливості, вважаємо, що художньо-мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку забезпечує конкретність передачі інформації і ефективність мовної комунікації з оточуючими. Таким чином, художньо-мовленнєва діяльність є значущою якісною характеристикою, в якій виражається індивідуальний стиль мовлення.

Вплив, художньо-мовленнєвої діяльності на комунікативну культуру дитини дошкільного віку, відносини з оточуючими, самовираження в різних типах творчої діяльності, викликає потребу дослідження засобів і чинників формування мовлення в старшому дошкільному віці (А.Богуш [15]).

Проблема художньо-мовленнєвої діяльності дошкільників вивчалася вітчизняними та зарубіжними вченими А. Богуш [11], Н. Водолага [18], О. Ворожейкіна [19], Н. Гавриш [24].

А. Богуш художньо-мовленнєву діяльність (один із видів дитячої діяльності) схарактеризовано як «специфічний вид діяльності, пов'язаний із сприйманням, розумінням і відтворенням дітьми змісту художніх творів у різних видах ігор (музичних, театралізованих, словесних, дидактичних, іграх-

драматизаціях і т. ін.) і театралізованих дійств» [26, с. 80], а також як продуктивно-естетичну діяльність, «у процесі якої використовуються різні жанри художнього слова» [12, с. 80].

Ученими досліджувалися проблеми розвитку мовленнєво-творчої діяльності в дошкільному віці Н. Гавриш [24], розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності, феноменологію комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку Н. Сиротич [68], навчання розповідання дітей старшого дошкільного віку в театралізованій діяльності Л. Яковенко [4].

Використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку сприяє розвитку експресивності, емоційності, осмисленою мовлення. Причина цього полягає в тому, що даний період характеризується «актуалізацією афекту» [13], коли колишні засоби виразності вже не можуть відобразити глибину змісту мовлення і пережитих дітьми почуттів, а нові засоби мовлення діти дошкільного віку ще не опанували.

На думку А. Богуш [13], у дітей означеного віку з'являється зацікавленість до виразних засобів літературної мови й мовлення. Перші спроби усвідомленого використання літературних засобів виразності мовлення починають з'являтися в старшому дошкільному віці. У цей період основним завданням педагога є розвиток мовлення у дошкільників у процесі художньо-мовленнєвої діяльності засобами художньої виразності літературної мови.

Використання образних засобів художніх творів і зв'язних висловлювань, впливає на формування емоційного відгуку у дітей дошкільного віку на виразну сутність літературних та фольклорних праць. Саме володінням узагальнень і алегорій, укладених у фразеології, загадках, байках переносного значення, слів і словосполучень, обумовлений розвиток логічного і наочно-образного мислення дітей.

Отже, аналіз наукової літератури засвідчив розуміння художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку як діяльність спрямовану на сприймання та відтворення художніх образів (літературних творів, власних сценаріїв і сюжетів тощо) засобами мистецтва (Л. Артемова, А. Богуш, Н. Водолага, Н. Гавриш,); як творча за своєю природою діяльність, що спонукає особистість до виконання творчих завдань і театралізації художніх творів із залученням різних видів мистецтва.

1.3. Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності

У довідникових джерелах існує декілька трактувань поняття «умова». Зокрема, Сучасний тлумачний словник цей феномен висвітлюється як «необхідна обставина, що уможливорює здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь, як фактор, рушійна сила будь-якого процесу, явища; чинник» [17, с. 62]. О. Городиська зазначає, що «умова – це філософська категорія, в якій відображаються універсальні відношення до тих факторів, завдяки яким вона існує» [24, с. 43]. Отже, як показують визначення, умови характеризують обставини, чинники, фактори, рушійну силу, що впливатимуть на створення, реалізацію або вдосконалення процесу або явища. В дослідженні В. Лугового зазначено, що «до педагогічних умов належать ті умови, які свідомо створюватимуться в навчальному процесі й які повинні забезпечувати найбільш ефективно формування і перебіг необхідного процесу» [42, с. 6]. Визначення «педагогічні умови» С. Гаврилук трактується як «обставини, за яких відбувається цілісний продуктивний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю його учасників» [19, с. 3].

Педагогічні умови І. Цюпак трактує як «сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, засобів і матеріально просторового

середовища, спрямованих на вирішення поставлених завдань» [51, с. 82].

І. Луценко стверджує, що «педагогічні умови виступають компонентом педагогічної системи, що відображає сукупність внутрішніх (що забезпечують розвиток особистісного аспекту суб'єктів освітнього процесу) і зовнішніх (сприяють реалізації процесуального аспекту системи) елементів, що забезпечують її ефективне функціонування і подальший розвиток» [50, с. 104].

Близьку за змістом позицію займає А. Линенко, педагогічні умови є «змістовна характеристика одного з компонентів педагогічної системи, в якості якого виступають зміст, організаційні форми, засоби навчання й характер взаємин між педагогом і дошкільниками» [46, с. 125].

Відповідно, передбачаючи реалізацію завдань нашого дослідження, необхідно сформулювати педагогічні умови реалізація яких сприятиме оптимальному формуванню гуманістичної спрямованості діяльності сучасного педагога як складової професійної компетентності

У педагогіці виділяються кілька умов, які сприяють використанню поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності. Залучення до читання дітей старшого дошкільного віку має бути безперервним, тобто включати заняття в установах ЗДО і заняття вдома. У той же час таке залучення має бути ненав'язливим і не примусовим. Так, наприклад, вдома може бути створений книжковий куточок або домашня бібліотека, яка сприятиме формуванню у дитини інтересу до літератури і читання. На полиці виставляються різноманітні книги з урахуванням вікових та індивідуальних потреб дитини. При виборі літератури для дитини важливо враховувати, що книга повинна виконувати пізнавальні, естетичні та моральні функції, так як вона є засобом розумового, естетичного і морального виховання [2]. Також має враховуватися єдність форми і змісту. У змісті потрібно приділити увагу тематиці, проблематиці та ідейно-емоційній оцінці.

Так, О. Листопад [48] було розроблено кілька критеріїв при відборі поетичних творів для художньо-мовленнєвої діяльності дітей старшого

дошкільного віку:

1. Літературна цінність і висока художня майстерність. Критерієм художності виступає єдність змісту твору і його форми.

2. Ідейна спрямованість дитячої книги. Ідейність представлена у відповідність завданням морального і патріотичного виховання, любові до людей, до природи і т.д. Наприклад, ідейність книги може визначатися моральним обличчям її героя.

3. Конкретні педагогічні завдання.

4. Доступність літературного твору, тобто його відповідність віковим, індивідуальним і психологічним особливостям дітей старшого дошкільного віку, таким як: увага, пам'ять, мислення, коло інтересів, життєвий досвід дитини.

5. Ясність сюжету, простота композиції [48; с. 36].

Дані критерії відбору дозволяють визначити коло поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності: а) твори вітчизняної народної творчості; б) малі форми фольклору (прислів'я, загадки, пісеньки, потішки, приказки); в) твори класичної, сучасної вітчизняної та зарубіжної літератури.

Для формування інтересу до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності у дітей старшого дошкільного віку рекомендується підбір різноманітної літератури, як вітчизняної, так і зарубіжної. Така різноманітність має бути направлена на забезпечення всебічного розвитку дитини: виховання, пізнавальний інтерес, духовно-моральне виховання. Поетичний твір має розвивати всі сторони особистості дитини: уяву, мислення, емоційну й поведінкову сторону характеру. Діти старшого дошкільного віку достатньо й чітко сприймають зміст твору, виявляють любов і співпереживання літературним героям. Вони охоче вступають в діалог про прочитане, відповідають на питання, переказують почуте з книги [31].

Майбутні вихователі повинні враховувати, що старші дошкільнята хоч і розуміють сюжет книги, але їх мислення залишається конкретним, тому

казки повинні бути з простим і зрозумілим сюжетом. Також потрібно враховувати, що в даному віці діти з усією серйозністю вірять у магію, чарівників і т.д. Щоб уникнути змішання реальності і вигадки, чарівні казки варто почати розповідати дітям приблизно до 6 років. До таких казок відносяться: «Попелюшка», «Снігова королева», «Русалонька» та ін., сюжет яких містить чарівні перетворення [22].

Важливою умовою успішної педагогічної роботи з дошкільнятами є супровід читання різними ігровими діями. Діти старшого дошкільного віку здатні багаторазово слухати поетичний твір, який їм подобатися і при цьому зберігати безпосередність емоційного переживання. Даному процесу сприяє емоційна включеність вихователя в процес читання в ролі глядача чи учасника подій. У формуванні інтересу до читання і книги вельми важливими є вибрані ігрові прийоми. Наприклад, С. Гаврилюк [20] пропонує при читанні віршів використовувати такі прийоми:

1. «Поетична естафета», в якій дорослий повинен вимовити перші рядки, а діти продовжують вірш;

2. «Весела рима» – дитина під час читання віршів повинна вгадати слово, відповідне за змістом і римом.

Формуванню інтересу до поетичних творів у дітей старшого дошкільного віку сприяють і інші види педагогічної діяльності: тематичні вечори, присвячені певним авторам, ранки, літературні вечори, літературні вікторини, конкурси малюнків або виробів за темою «Улюблена книга», «Улюблений герой книги» і т.д. Дані форми дозволяють виховувати інтерес до книги і формувати любов до читання у святковій атмосфері і поза основними заняттями.

Н. Водолага [18] виділяє виразне читання поетичних творів вголос, як один з дієвих методів, який сприяє правильному формуванню інтересу до книги і розвитку літературного смаку в ранньому віці. Таке читання сприяє розвитку образного мислення дитини, впливає на її емоції й сприйняття, допомагає викликати у дитини бажання знову прослухати знайомий твір.

Також читання вголос привчає дитину дошкільного віку до уважного слухання тексту. Застосування даного методу має певні правила: чітке мовлення, спокійне читання і дотримання пауз, емоційно забарвлене.

Одним із найважливіших завдань майбутніх вихователів є відбір художніх творів, які дійсно сприяють формуванню літературного смаку дитини. Тому необхідно отримати цілісне уявлення про літературний твір і навчитися використовувати в відборі критерії художності.

Також в даний час з'явилося безліч обробок відомих дитячих творів (аудіокниги, електронні книги, відео-книги і т.д.). У зв'язку з цим при виборі певного поетичного твору варто враховувати наступні правила:

- доцільність використання даного твору в дитячій аудиторії;
- його справжня приналежність до мистецтва;
- відповідність художності ілюстрацій і змісту літературного твору [12].

При виборі книг важливо враховувати, щоб зображення персонажів, тварин, людей, предметів і явищ було максимально реалістичним.

Крім запропонованих методів використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності майбутні вихователі можуть використовувати прийоми, які дозволяють включити художнє слово в повсякденне життя дитини. Наприклад, умивання, купання, сон і пробудження можуть супроводжуватися тематичними потішками і примовками [7].

Для повноцінного використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності рекомендується: просте читання вихователя в колі дітей; проведення тематичних вечорів (наприклад, вечір народних казок і т.д.; організація дитячих книжкових виставок або постійно діючого книжкового куточка; проведення читань з дітьми та батьками; організація батьківських зборів на тему: «Роль читання в житті дитини», «Як навчити дитину читати самостійно», «Як сформувати інтерес до книжки» та ін.; проведення свят: «Улюблена книга», «Улюблений персонаж», «День

народження ...» (улюбленого героя книги) [5].

Також дослідниками виділяються типи занять, які сприяють формуванню любові й інтересу до книги у дітей старшого дошкільного віку. До таких типів занять відносяться: читання і розповідання одного твору; читання кількох творів, які об'єднуються єдиною тематикою (читання віршів і оповідань про зиму, про тварин) або єдиним героєм (дві казки про зайчика, лисички і т.д.); об'єднання творів одного жанру (байки) або декількох жанрів (загадки, прислів'я, небилиці); об'єднання художніх творів, які належать до різних видів мистецтва (поєднання читання літературного твору і розглядання репродукції картини відомого художника; читання в поєднанні з музичним супроводом); використання наочного матеріалу: іграшки, настільний, ляльковий і тіньовий театр, діафільми, кінофільми, телепередачі [2].

Ще однією важливою умовою використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності є робота майбутнього вихователя з батьками, яка спрямована на вирішення наступних завдань: знайомство батьків з віковими особливостями дітей старшого дошкільного віку, позитивними і негативними стереотипами; розширення їх уявлень про дитячу літературу; залучення батьків до взаємодії із закладом дошкільної освіти.

Робота з батьками може бути організована у формі індивідуальної бесіди, семінару, ділової гри, консультацій, а також їх участь в заходах, що проводяться в ЗДО. Наприклад, на зборах вихователь може познайомити батьків з читацькими інтересами групи або кожної дитини окремо, спираючись на інформацію, отриману в ході попередньої бесіди з дітьми. Також вихователь може провести лекцію, в ході якої розкриє негативні і позитивні стереотипи використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності, розповість про неприпустимість заміни безпосереднього спілкування дитини з батьками грою в комп'ютер або переглядом телепрограм. Так як батьки багато в чому визначають коло читацьких інтересів дитини, тому необхідно розширювати уявлення

дорослих про дитячу літературу. Вихователь може запросити працівників бібліотеки або ж сам провести лекції, бесіди, круглі столи з батьками на тему сучасної дитячої літератури [41].

Також в групі дитячого саду або на його сайті може бути розміщений список рекомендованих до домашнього читання літературних творів. Дані списки, можуть бути сформовані з певної тематики.

Сприяє використанню поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності організація спеціалізованого читацького клубу, в якому можна проводити заняття з читання, організовувати сімейні вечори, тематичні виставки тощо [48].

Таким чином, використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності дозволяється розвивати у дитини такі якості, як: активне мислення, співчуття і переживання героїв, здатність пов'язувати свій досвід з досвідом інших. Спільне читання з вихователем сприяє зближенню дорослих і дітей, дозволяє організовувати спільне дозвілля сім'ї [38].

Особливості розуміння й сприйняття творів літератури дітьми старшого дошкільного віку, дозволяють сформулювати завдання ознайомлення дітей з книгою в даний період: розвиток вміння уважно слухати літературні твори; збагачення життєвого досвіду дітей знаннями і враженнями, які необхідні для розуміння сюжету книг; відбір для дітей спеціалізованої літератури; допомога дітям в складанні найпростіших причинно-наслідкових зв'язків в творі; допомога в пошуку і розборі найбільш яскравих вчинків героїв і їх оцінці; підтримка емоційної зацікавленості у дитини при використанні поетичних творів.

Таким чином, можна зробити висновок, що для використанню поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності майбутнім вихователям, слід дотримуватись таких умов: враховувати вікові особливості розвитку дитини; організовувати щоденні читання у вільній формі; створювати книжкові куточки (як в закладі дошкільної освіти, так і в домашніх умовах); ретельно підбирати літературні твори (з огляду на

доцільність використання даного твору в дитячій аудиторії; художність ілюстрацій і їх відповідність змісту літературного твору); проводити бесіди про книги; організовувати вечори казок, загадок; супроводжувати читання ігровими діями і ігровими прийомами; залучати в процес формування інтересу до читання батьків.

Висновки до розділу 1

Професійну готовність педагога у дослідженні визначено як здатність до ефективного виконання професійної діяльності, яка визначається посадовими вимогами, що базуються на фундаментальній науковій освіті й емоційно-ціннісному відношенні до педагогічної діяльності. Вона передбачає володіння професійно значущими установками й особистісними якостями, теоретичними знаннями, професійними вміннями та навичками. Робота з розвитку професійної готовності забезпечує стабільну роботу педагогічного колективу, повноцінний, всебічний розвиток і виховання дітей, якісне засвоєння ними програмного матеріалу відповідно до вікових та індивідуальних особливостей та підвищення ефективності освітнього процесу.

Художньо-мовленнєва діяльність дітей старшого дошкільного віку у науковій літературі розуміють як діяльність спрямовану на сприймання та відтворення художніх образів (літературних творів, власних сценаріїв і сюжетів тощо) засобами мистецтва (Л. Артемова, А. Богуш, Н. Водолага, Н. Гавриш,); як творча за своєю природою діяльність, що спонукає особистість до виконання творчих завдань і театралізації художніх творів із залученням різних видів мистецтва.

З'ясовано, що для використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності майбутнім вихователям, слід дотримуватись таких умов: враховувати вікові особливості розвитку дитини; організовувати щоденні читання у вільній формі; створювати книжкові куточки (як в закладі дошкільної освіти, так і в домашніх умовах); ретельно підбирати літературні твори (з огляду на доцільність використання даного твору в дитячій аудиторії; художність ілюстрацій і їх відповідність змісту літературного твору); проводити бесіди про книги; організовувати вечори казок, загадок; супроводжувати читання ігровими діями і ігровими прийомами; залучати в процес формування інтересу до читання батьків.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Діагностика готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності

Обґрунтування структури готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності дозволило перейти до експериментальної роботи, структура якої вміщує кілька етапів.

Зокрема, підготовчий етап передбачає проведення експериментального дослідження з метою доведення недостатньо ефективної підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку на зазначеному етапі. Задля означеного здійснено педагогічне діагностування готовності майбутніх вихователів, яке, будучи дослідницькою процедурою, спрямоване на виявлення й оцінку рівня їх готовності до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності [86, с.33].

Для вибору контрольних та експериментальних груп, що брали участь у формульованому експерименті, у 2020 навчальному році було обрано студентів спеціальності «Дошкільна освіта» 4 курсу Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, яких було розділено на 2 підгрупи (25 чол. – ЕГ, 25 чол. – КГ).

З метою діагностики стану готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності нами були підібрані як уже відомі методики, методи зовнішньої діагностики,

так і методи внутрішньої діагностики (самоаналіз, самооцінка). У сукупності вони дали змогу визначити рівні готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності (додаток А).

Зупинимося на висвітленні результатів діагностики.

Метою констатувального етапу педагогічного експерименту було виявлення стану готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності .

Завданнями констатувального етапу педагогічного експерименту є:

- добір комплексу діагностичних методів та методик для визначення рівнів готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку у відповідності до визначених критеріїв та показників;

- визначення рівнів зазначеної готовності з використанням діагностичних методів та методик;

- контроль збору даних, їх перевірка, обробка, аналіз та презентація результатів констатувального етапу дослідження.

До основних методів віднесено: анкетування, бесіди, опитування, тестування, експерту оцінку, використання психодіагностичних методик, аналіз результатів дослідження та ін.

Критерії сформованості показників готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності ми охарактеризуємо наступним чином:

1. Мотиваційний – наявність інтересу до формування методичних умінь майбутніх вихователів та наявність мотивації до застосування набутих умінь на практиці (авторська анкета; методика для діагностики навчальної мотивації студентів (А. Реан, В. Якунін, модифікація Н. Бадмаєвої)

2. Когнітивний – розуміння сутності поетичних творів та важливості їх застосування у практиці дошкільної освіти; володіння психолого-педагогічними та методичними знаннями, що зумовлюють

успішність застосування поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності (анкета; метод експертних оцінок; аналіз продуктів діяльності студентів (планів-конспектів занять); бесіди)

3. Творчо-діяльнісний – наявність комплексу професійно-педагогічних та методичних умінь, необхідних для застосування поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності; сформованість особистісних та професійно значущих якостей, які впливають на результат зазначеної діяльності; творчий підхід до формування навичок розв’язання творчих завдань дітей дошкільного віку (анкетування; аналіз звітної документації; спостереження; експертна оцінка особистісних та професійно значущих якостей майбутніх вихователів ; тест «Самооцінка творчого потенціалу особистості» (М. Фетіскін)).

4. Результативно-рефлексивний – здатність до самоаналізу і самооцінки діяльності, прагнення до самовдосконалення анкетування; експертна оцінка

Мотиваційний критерій був представлений двома показниками. Так, наявність інтересу до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку ми перевіряли за допомогою авторської анкети (додаток Б). Конкретизуємо отримані діагностичні матеріали.

Нас зацікавило, у чому конкретно студенти вбачають роль використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності в контексті цілісного формування особистості дитини дошкільного віку.

Результати діагностування майбутніх вихователів свідчать про те, що розвитку творчості дітей дошкільного віку сприяє використання поетичних творів (32,4%); сприяє розвитку дошкільників – 27,5% КГ.

Наступне завдання – оцінювання рівня знань та умінь методики використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності. з’ясовано, що переважає середній рівень готовності до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності на практиці.

Студенти мають бажання ознайомитися з методикою використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності: 32,9% опитаних під час інтегрованих практичних занять; 10,4% майстер-класів.

Мотиваційний критерій на основі опитувальника А. Реана і В. Якуніна (додаток Б).

Результати свідчать про те, що студенти обирають: професійні мотиви (17,6%); комунікативні, навчально-пізнавальні, соціальні та мотиви творчої самореалізації (40,1%); мотиви престижу та уникнення покарання(42,3%).

Узагальнені результати представлено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Узагальнені результати сформованості готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності за мотиваційним критерієм (*констатувальний етап*)

Рівні готовності	Кількість осіб	%
Високий	10	18,9
Достатній	25	43,2
Низький	15	37,9

Таким чином, результати свідчать про низький рівень спрямованості до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності, тому він вимагає педагогічної корекції в освітньому процесі ВНЗ.

Вивчення когнітивного критерію готовності до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності було проведене анкетування (додаток В), де визначалося усвідомлення майбутніми вихователями важливості використання поетичних творів у дітей дошкільного віку, системність, повноту та ґрунтовність знань студентів, необхідних для використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності.

З'ясовано, студенти розуміють поняття «поетичні твори». Зокрема, на запитання анкети: «Розкрийте, який зміст Ви вкладаєте у поняття «поетичні

твори», 17 % не готові відповісти; 83 % під поняттям «використання поетичних творів» розуміють: художньо-образна словесна творчість. Отже, рівень знань студентської молоді щодо використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності дошкільного віку є недостатнім.

Результати когнітивного критерію готовності майбутніх вихователів свідчать, що тільки 10,4 % опитаних високого рівня знань щодо творчих умінь та методів їх формування в дітей дошкільного віку.

Аналіз підготовлених планів-конспектів студентів демонструє орієнтування студентів на традиційну структуру уроку з репродуктивними методами навчання.

Узагальнені результати представлені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Узагальнені результати сформованості готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності за когнітивним критерієм (*констатувальний етап*)

Рівні готовності	Кількість осіб	%
Високий	10	16,7
Достатній	15	38,6
Низький	25	44,7

У ході діагностики стану сформованості показників когнітивного критерію готовності виявлено, що студенти мають низький (44,7%), достатній (38,6%) та високий (16,7%) рівні знань, необхідних для використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності.

Узагальнені результати стану сформованості готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності за творчо-діяльнісним критерієм представлені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Узагальнені результати сформованості готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності за творчо-діяльнісним критерієм

(констатувальний етап)

Рівні готовності	Кількість осіб	%
Високий	9	16,1
Достатній	26	48,1
Низький	15	35,8

Визначення результативно-рефлексивного критерію готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності за було проведено анкетування.

За результатами анкетування (додаток В) встановлено, що високий рівень готовності у напрямку самоаналізу та професійного самовдосконалення мають тільки 10,6 % студентів, достатній рівень – 41,3%, а низький – 48,1 %. Встановлено, що більшість педагогів неготова до самоаналізу та професійного самовдосконалення.

Уміння аналізувати власну професійну діяльність досліджувалося за допомогою методу експертних оцінок (в якості експертів були залучені методисти та вчителі, у яких студенти проходили педагогічну практику (додаток Ж-3). відповідно, 12,9% майбутніх вихователів постійно здійснюють самоаналіз власної педагогічної діяльності та діяльності дітей дошкільного віку; 33,3 % опитаної вибірки несистематично аналізують професійну діяльність; 53,8 % не аналізують педагогічну діяльність.

Результати рівнів готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності за результативно-рефлексивним критерієм подано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Узагальнені результати сформованості готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності за результативно-рефлексивним критерієм(констатувальний етап)

<i>Рівні готовності</i>	<i>Кількість осіб</i>	<i>%</i>
Високий	8	14,4
Достатній	15	36,4
Низький	27	49,2

Отже, результати за результативно-рефлексивним критерієм свідчать, що студенти мають низький (49,2%), достатній (36,4%), високий (14,4%) рівні готовності до використання поетичних творів. Показники достатнього рівня, що складають 36,4%. Отже, дослідження стану сформованості готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності в дітей дошкільного віку показав, що ця готовність сформована у студентів переважно на низькому та достатньому рівні.

Це визначає потребу в реалізації методичних рекомендацій з підготовки майбутніх вихователів до застосування поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності, наповнення змісту освітнього процесу вищого педагогічного навчального закладу відповідними методами і формами.

Таблиця 2.5

Узагальнені результати рівня сформованості готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності за критеріями (*констатувальний етап*)

Рівні готовності	Критерії готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності			
	<i>Мотиваційний</i> %	<i>Когнітивний</i> %	<i>Творчодіяльнісний</i> %	<i>Результативно-рефлексивний</i> %
Високий	18,9	16,7	16,1	14,4
Достатній	43,2	38,6	48,1	36,4
Низький	37,9	44,7	35,8	49,2

Як бачимо з таблиці 2.5 видно, студенти демонструють низький та достатній рівні готовності до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності, тому потребує суттєвого вдосконалення.

З'ясовано, що за на констатувальному етапі за середніми показниками високий рівень готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності за всіма критеріями мають 16,5 % респондентів. Достатній рівень (середній показник) встановлено у 41,5 % респондентів, а середній показник низького рівня визначено у 42 % майбутніх вихователів. Отримані результати свідчать про значну кількість респондентів з середнім показником достатнього та низького рівня зазначеної готовності. Таким чином, за результатами констатувального етапу експерименту можна зробити висновки, що підготовка майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності потребує вдосконалення і можлива за умови пошуку нових підходів до підготовки майбутніх вихователів.

Проведене експериментальне дослідження наявного стану готовності майбутніх вихователів до застосування творчих завдань у практиці свідчить про необхідність цілеспрямованої педагогічної корекції та супроводу усіх визначених складників готовності. Зокрема, є важливою організація роботи з

мотивації студентів до організації діяльності, усвідомлення важливості введення цілей і змісту творчих завдань в освітній процес (мотиваційний компонент готовності); підвищення знань студентів щодо сутності творчих завдань, психологічних особливостей їх застосування, форм, методів роботи з дітьми щодо використання поетичних творів (когнітивний компонент); розвитку майбутніх вихователів як суб'єктів творчої діяльності (творчо-діяльнісний компонент) [13, с. 44]; усвідомлення та адекватної самооцінки студентами рівня власної готовності до застосування творчих завдань для дітей дошкільного віку (результативно-рефлексивний компонент).

2.2. Упровадження педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності

Для ефективної реалізації педагогічних умов розвитку підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності, у першу чергу, необхідне стимулювання майбутніх педагогів. Тому головне завдання закладу вищої освіти – формувати в студентах націленість на досягнення результатів своєї педагогічної діяльності.

Проведене нами анкетування на початковому етапі дослідження виявило на практиці незацікавленість студентів у піднятому нами питанні. *Отже, перша педагогічна умова, як була реалізована нами у процесі роботи – стимулювання майбутніх вихователів до науково-методичної діяльності.* Означена умова була реалізована шляхом нагородження студентів грамотами та дипломами за участь чи отримання призових місць у різних наукових заходах, які торкалися (частково або ґрунтовано) предмету нашого дослідження. Для мотивації науково-методичної діяльності майбутніх вихователів з проблеми використання поетичних творів у процесі художньо-

мовленнєвої діяльності та підвищення їх професіоналізму проводилися такі заходи:

- практико-орієнтовані семінари «Розвиваємо художньо-мовленнєву діяльність учнів», «Вивчення поетичних творів в умовах закладу дошкільної освіти», «Семінар для молодих педагогів», «Актуальні методи дошкільної педагогіки та інноваційні підходи до організації навчального процесу в сучасних умовах», «Інноваційні підходи до організації навчально-виховного процесу в закладі дошкільної освіти», «Інтерактивна педагогіка в дошкільній освітній організації», «Професійні компетенції та індивідуальність педагога дошкільної освіти»;

- вебінари «Розвиток психологічної готовності педагога до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності інноваційної діяльності», «Розвиток емоційної готовності педагога до використання поетичних творів для дошкільників», «Сучасні підходи до підвищення якості дошкільної освіти», «Формування системи оцінки якості як умова ефективного розвитку», «Розвиток творчої діяльності педагогів»;

- педагогічні ради «Актуальність використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності»;

- коучинг «Для початківців педагогів», «Професійна майстерність сучасного педагога»;

- семінар-творче заняття «Розвиток мовних комунікацій педагога, як фактор ефективності розвитку мовлення дітей дошкільного віку», «ІКТ в процесі організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку»;

- майстер-клас з залученням педагогів із закладів дошкільної освіти «Методи та засоби реалізації художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку», «Розвиток мовлення дітей у процесі використання поетичних творів», «Як дитині прищепити любов до поетичних творів»;

- педагогічний брифінг «Художньо-мовленнєва діяльність в дитячому садку», «Використання художньої літератури для розвитку

дошкільнят», «Залучення дітей дошкільного віку до традиції, побуту і культури свого народу»;

- самостійне вивчення літератури з педагогіки з урахуванням методичних рекомендацій;

У період дослідної роботи також проводилися педагогічні конкурси серед майбутніх вихователів: «Використання художньої літератури для розвитку дошкільнят», «Сучасні педагогічні технології як засіб підвищення ефективності художньо-мовленнєвої діяльності», «Стаття місяця», «Моя робоча програма».

Під час навчання майбутні вихователі діагностували нові методи, реалізовували їх на практиці й спільно знаходили нестандартні шляхи рішення завдань.

Наступною педагогічною умовою стала реалізація отриманих знань під час безпосередньої практики в закладі дошкільної освіти. Студенти працювали над реалізацією комплексу заходів, який сприяє залученню дітей до літератури і виховання інтересу до читання поетичних творів через збагачення предметно-просторового розвиваючого середовища новими формами роботи.

Завдання:

- сприяти розвитку інтересу дітей до поетичних творів;
- сформулювати вимоги з метою інсценування і драматизації не дуже великих фрагментів поетичних творів з за допомогою майбутніх вихователів;
- удосконалювати зв'язне мовлення дошкільників, збагачувати словник образними словами і виразами допомогою поетичних творів;
- закріплювати навички образотворчої і конструктивної діяльності, удосконалювати дрібну моторику, креативні можливості дітей дошкільного віку.

Очікувані результати реалізації роботи майбутніх вихователів з використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності:

- діти мають чітке розуміння про поетичні твори;

- драматизують невеликі твори, інтонаційно передають мовленнєві особливостей персонажів; передають емоційний стан різних героїв;
- проявляють стабільний інтерес до поетичних творів, правильно сприймають зміст образів, аргументують їх зміст і висловлюють свої переживання.

Реалізація комплексу заходів з підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності передбачає:

- спільну діяльність батьків і дітей;
- взаємодії вихователя з батьками;
- взаємодія вихователя з дітьми;
- взаємодія всіх суб'єктів освітнього процесу: педагоги – діти – батьки.

Для успішної реалізації готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності основною умовою була співпраця з родиною дошкільників. Визначення завдання, які необхідно вирішувати з сім'ями та в закладі дошкільної освіти (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6

Завдання, які вирішуються в сім'ями та в закладі дошкільної освіти

В сім'ї	В закладі дошкільної освіти
щоденне читання дітям поетичних творів	Повсякденне читання поетичних творів, ведення бесід відповідно до змісту твору, формування у дітей уміння висловлювати особисту думку про прочитане;
прийняти в ході сімейного читання рукописні книги і журнали, зроблені дітьми;	ввести в коло читання дитячу періодику;
ввести в коло читання дитячу періодику;	здійснювати контроль сімейного читання. Давати поради батькам з організації сімейного читання;
спостерігати за вибором дитячої літератури, розмовляти про прочитане, про літературу, про користь читання;	розвивати у дітей індивідуальні літературні уподобання;

викликати інтерес дитини читанням з продовженням, тримати в пам'яті зміст прочитаного;	Зацікавлювати дошкільників до творчості у процесі роботи з творами
навчати дітей дбайливого поводження з книгою, акцентувати інтерес на тому, ким створена книга, як називається, хто саме її ілюстрував;	активізувати роботу бібліотеки закладу дошкільної освіти (обговорення окремих літературних творів, виставки книжок);
створювати дитячу домашню бібліотеку, вчити користуватися книжковим і журнальним фондом громадської дитячої бібліотеки;	прищеплювати любов до щоденного читання поетичних творів, виховувати в дитині цінування книг, розуміння її значимості в людському житті;
ввести в коло читання дитячу періодику.	здійснювати контроль сімейного читання. Давати поради батькам з організації сімейного читання художніх творів

Використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності сприяє постійній включеності такого роду діяльність, як читання «з продовженням», майбутні вихователі вводили періодику: дитячі сторінки друкованих видань, дитячі журнали. Організовували «видання» власного журналу, групового або сімейного.

Наступним етапом роботи студентів на партиці стала реалізація проекту використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності Цільова аудиторія проекту є: діти 5-6 років 15 чоловік і батьки.

План заходів на 2019-2020 навчальний рік (період практики студентів).

Жовтень

Заходи для дітей:

1. «Створення міні-музею в групі «В гостях у поетичних творів» - познайомити дітей з поняттям міні-музей, експонатами.

Мета: сформувати у дітей інтерес до музеїв і виставок.

Виховувати у дітей любов до літературної творчості.

Завдання:

1. розвивати уяву, творчу фантазію, допитливість дітей; ініціативу і самостійність;

2. виховувати інтерес до віршів, поем, балад; культуру поведінки, розуміння необхідності дотримання правил поведінки в музеї, прагнення до дбайливого ставлення до музейних експонатів;

3. включити батьків в процес проведення та участі в екскурсії, активізувати їх на співпрацю.

Для розвитку інтересу до читання дітей, було сплановано створити міні-музей. І для цього спочатку був проведений спектакль з головних героїв з різних творів, де головні герої програвали з дітьми уривки з творів. Далі разом з дітьми майбутні вихователі відвідували інший заклад дошкільної освіти, в якому діти й батьки створили міні-музей «Подорож по баладах». Після цього разом з дітьми і їх батьками обговорювали, який музей створити в групі, що ми хочемо побачити в музеї.

2. Дитяча гра «Вгадай героя казки».

Мета: удосконалювати вміння впізнавати і називати героя віршу, поеми, балади, визначати його характер.

– Освітній аспект: допомогти дітям вирости розумними, освіченими, творчими людьми.

– Розвиваючий аспект: розвивати слухову і зорову пам'ять, уяву, вміння подумки уявити собі події і героїв віршу, поеми, балади.

– Виховний аспект: розширювати кругозір дітей, узагальнювати їх життєвий досвід, прилучати до світової дитячої літератури.

У даній грі дітям пропонувалася дізнатися головних героїв віршів, поеми, балади, через коротку характеристику персонажів, програвання героїв з віршів, поем, балад: «Бджілка», «Кую, кую чобіток», «Вийди, вийди, сонечко», «Женчик, женчик невеличкий», «Ходи, соньку, в колисеньку» тощо.

Взаємодія з батьками:

– Консультація «Міні-музей в дитячому садку як форма взаємодії з дітьми і батьками».

– Причина формування міні-музеїв в ЗДО полягає в тому, що вони розміщуються далеко від справжніх музеїв. Відвідування екскурсій дітьми дошкільного віку позитивно впливає на розвиток дитини.

– Міні-музей може допомогти колективу закладу дошкільної освіти регулювати широке коло педагогічних проблем, пов'язаних з освітою дітей та сімейної педагогікою.

– Міні-музеї – різновид дитячого музею.

Мета створення міні-музею: збагачення освітньо-виховної діяльності з дітьми та їх батьками.

Завдання:

1. збагачення наочно-розвиваюче середовище закладу дошкільної освіти;
2. формування у дошкільнят поняття про музей;
3. розширення кругозору дошкільнят;
4. формування проектно-дослідницьких умінь і здібностей;

При формуванні міні-музею студенти враховували наступні принципи: наочність, доступність, насиченість змісту, поєднання предметного світу міні-музею з освітньою програмою закладу дошкільної освіти, послідовність, мобільність структури (експонати або експозицію застосовувати до проблеми навчання).

Основні форми роботи з експозиціями: ігри-подорожі; заняття-екскурсії; продуктивна діяльність (аплікація малювання, виготовлення виробів з природного матеріалу); заняття з творчими завданнями (разом з батьками складати вірші балади).

У процесі роботи батьки з часом ставали активними учасниками створення міні-музею. Разом з дитиною батьки готували, виготовляли експонати, що сприяло стимулюванню пізнавальної активності, зближувало батьків і дітей, створювало їх істинними партнерами. Батьки приносили іграшки, вироби, малюнки для експозиції, які збирали, виготовляли, створювали вироби з природного матеріалу для експозиції міні-музею.

Листопад

Заходи для дітей:

1. «Подорож по українських баладах».

Мета: закріпити поняття українських народних балад; розвивати пізнавальні процеси; стимулювати розумову активність дітей.

– Освітній аспект: уточнити і збагатити знання дітей про народні балади; вчити впізнавати балади за завданням і передавати структуру за допомогою моделювання.

– Розвиваючий аспект: розвивати мовленнєву активність дітей, спонукати їх вступати в діалог; вміння діяти узгоджено; розвивати логічне мислення, вміння зіставляти, порівнювати при розгадуванні загадок, уяву, фантазію, мислення.

– Виховний аспект: виховувати інтерес до читання, любов до усної народної творчості; любов до рідної мови через знання народного фольклору; дружні взаємини, культуру поведінки.

На заняття студенти приходили в костюмі персонажа і пропонували відправитися в подорож по країні народних билин і виконати завдання. Перше завдання «Упізнати персонажів народних билин» – пропонуються іграшки – персонажі з творів і дітям необхідно упізнати героя і його характер. Друге завдання «Згадай і заспівай пісеньку персонажа з віршу, поеми чи балади» – дітям необхідно дізнатися, яку пісню співали герої. Третє завдання за картками – необхідно встановити послідовність героїв казки по ланцюжку («Теремок», «Ріпка»).

2. Художня творчість «Розфарбуй героя поеми чи балади».

Мета: закріпити образ героїв віршу, поеми, балади, розвивати творче мислення.

На занятті з дітьми обговорюється, які українські народні вірші, поеми, балади вони знають, чому вони народні, дізнаються, що дані народні поетичні твори передаються з покоління в покоління, знайомляться з назвою,

змістом, обговорення головних героїв, їх позитивні та негативні риси. І потім вже в кінці заняття діти розфарбовують героїв, такими, якими вони їх бачать.

Взаємодія з батьками:

1. Привернути батьків до поповнення міні-музею експонатами.
2. Консультація з метою підвищення психологічної компетентності батьків.

Грудень

Заходи для дітей:

1. Гра-пригода «Подорож по зимовим казкам».

Мета: опрацювати «зимові» вірші, поеми, балади.

Завдання:

1. повторити з дітьми «зимові» вірші, поеми, балади;
2. створити умови для розвитку логічного мислення, зв'язного мовлення дітей;
3. закріплювати вміння дотримуватися правил гри, уважно слухати відповіді однолітків і доповнювати їх.

На занятті розкладається ігрове поле, далі діти по черзі кидають кубик, а потім визначають вірш, поему чи баладу, відповідають на питання і виконують завдання. При правильній відповіді діти отримують наклейку.

2. Виставка малюнків «Мій улюблений герой віршу» (спільно з батьками).

Мета конкурсу: активізувати спільну творчість дітей і батьків.

Завдання:

1. сприяння зміцненню партнерських відносин;
2. закріплення знань дітей про українські народні вірші, поеми, балади;
3. створення святкової атмосфери;
4. розвиток творчих здібностей дошкільнят.

Для того щоб виконати виставку, щодня читали різні літературні твори. Обговорювали прочитане, героїв. Враження про прочитаний твір діти переносили на свої творчі роботи. У підготовці до виставки взяли також

участь і батьки дітей, так вийшла спільна виставка героїв віршів, поем, балад. Для зображення героїв діти використовували різні художні матеріали.

Взаємодія з батьками:

Повідомлення «Роль театралізованих ігор в розвитку мовлення дітей дошкільного віку».

Цілі: залучення батьків, розширення їх знань відповідно до театралізованої діяльності дитини в сім'ї та закладі дошкільної освіти.

Завдання:

1. формувати вимоги для організації спільної сценічної діяльності дітей і дорослих, спрямовані на зближення дітей, батьків і педагогів закладу дошкільної освіти;

2. сприяти формуванню естетичного смаку;

3. долучати батьків до театральнo-культурного життя закладу дошкільної освіти;

Останньою, але важливою умовою розвитку готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності є діагностика стану готовності до означеного виду діяльності. у нашій роботі дана педагогічна умова реалізована у п. 2.3.

Діагностика включає різні засоби:

– анкетування майбутніх вихователів за результатами проведення заходів (педагогічних конференцій, майстер-класів, семінарoв-практикумів, семінарів-творчих занять, ділових ігор, тренінгів, коучінгу, курсів підвищення кваліфікації і т.д.);

– психологічне тестування психолого-педагогічний умов після проведення різних заходів (педагогічних конференцій, майстер-класів, семінарів-практикумів, семінарів – творчих занять, ділових ігор, тренінгів, коучінгу, курсів підвищення кваліфікації і т.д.);

– спостереження за колективом педагогів закладів дошкільної освіти в процесі розвитку їхньої інноваційної діяльності (під час студентської практики).

Реалізація перерахованих вище педагогічних умов дала можливість сформувати готовність майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності.

2.3. Аналіз результатів реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності

Порівняння отриманих кінцевих результатів демонструють позитивні зміни показників рівня прояву мотиваційного критерію. Зростання означеного критерію з високим рівнем у мотивації професійної діяльності дозволяє дійти висновку про ефективність розробленої експериментальної підготовки формування мотиваційного компоненту означеної готовності. Після реалізації педагогічних умов студенти експериментальної групи проявляють умотивованість до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності.

Результати кількісних показників респондентів ЕГ і КГ за мотиваційним критерієм подано в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Порівняльний аналіз рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності респондентів КГ та ЕГ за мотиваційним критерієм(формувальний етап)

Групи респондентів	Наприкінці експерименту			
	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)	
Рівні	к-ть	%	к-ть	%
Високий	6	13,8	16	33,3
Достатній	17	37,6	28	57,3
Низький	27	48,6	5	9,4

Динаміку зростання рівня мотивації в експериментальній групі

відносно контрольної представлено на рисунку 2.3.

Порівняльний аналіз експериментальних результатів на прикінцевому етапі засвідчив позитивні зміни в мотиваційному компоненті готовності до організації художньо-мовленнєвої діяльності майбутніми вихователями. Динамічне зростання кількості студентів з високим рівнем мотивації до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності та мотивації до професійної діяльності визначає результативність запропонованої в моделі професійної підготовки системи педагогічних впливів.

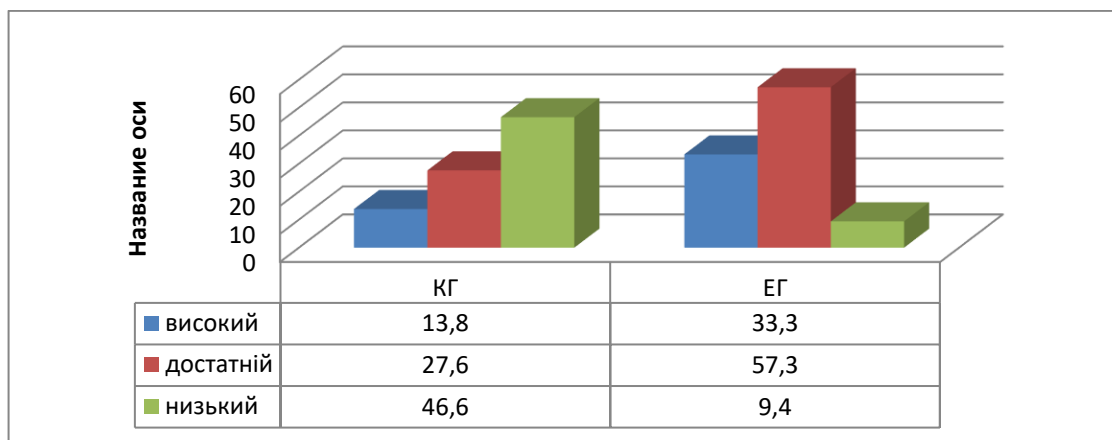

Рис.2.3. Динаміка зростання рівнів сформованості досліджуваної готовності до використання творчих завдань майбутніх вихователів за мотиваційним критерієм (у %)

Когнітивний критерій готовності, у зазначеному ракурсі, вивчався за показниками, адекватними констатувальному етапу експерименту, за допомогою контрольного зрізу (анкетування) (додаток В). Результати кількісних показників респондентів ЕГ і КГ за когнітивним критерієм подано в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Порівняльний аналіз рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності респондентів КГ та ЕГ за когнітивним критерієм
(формувальний етап)

Групи респондентів	Наприкінці експерименту			
	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)	
	<i>к-ть</i>	%	<i>к-ть</i>	%
Рівні				
Високий	6	17,4	16	31,6
Достатній	22	40,4	28	59
Низький	22	42,2	6	9,4

Як видно з таблиці 2.7, кількість студентів, які мають високий та достатній рівні сформованості досліджуваної готовності за когнітивним критерієм, зросла в експериментальній групі на 14,2% та 18,5% відповідно, порівняно з контрольною групою, а кількість студентів, які мають низький рівень сформованості означеного критерію досліджуваної готовності, зменшилась у експериментальній групі на 32,8% порівняно з контрольною групою.

Студенти експериментальної групи на більш якісному рівні виявили ґрунтовні знання вікових та психологічних закономірностей, сутності та структури творчих завдань та методики їх застосування (принципів, організаційних форм, методів, прийомів та засобів організації діяльності щодо дітей дошкільного віку); демонстрували творчість і глибину знань з проблеми використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності.

Динаміку зростання рівнів готовності за когнітивним критерієм в експериментальних групах відносно контрольних зображено на рисунку 2.4.

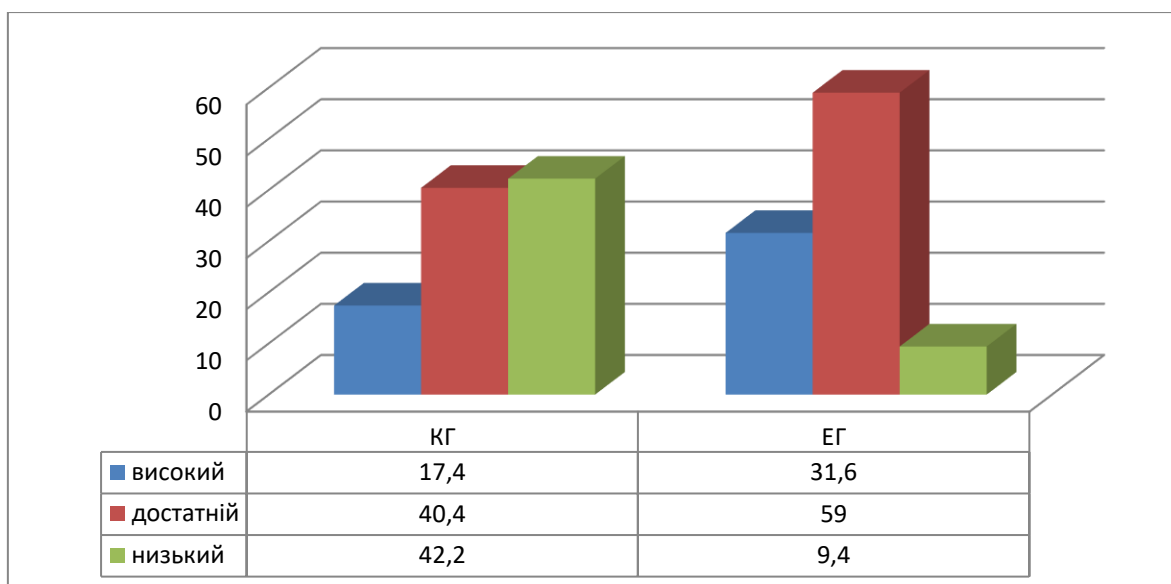

Рис. 2.4. Динаміка зростання рівнів сформованості досліджуваної готовності до використання творчих завдань майбутніх вихователів за когнітивним критерієм (у %)

Зафіксовано збільшення студентів з високим рівнем свідчить про ефективність розроблених педагогічних умов формування когнітивного компонента досліджуваної готовності.

Дослідження рівня готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності за творчо-діяльнісним критерієм було організовано за попередньо описаною методикою (Дод. Е).

За результатами роботи ми одержали дані, які наводимо в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Порівняльний аналіз рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності в респондентів КГ та ЕГ за творчо-діяльнісним критерієм(формувальний етап)

Групи респондентів	Наприкінці експерименту			
	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)	
	к-ть	%	к-ть	%
Рівні				
Високий	9	14,7	15	26,5
Достатній	22	47,7	25	57,3
Низький	19	37,6	10	16,2

Результати за творчо-діяльнісним критерієм показали високий рівень сформованості даного компоненту в студентів під час педагогічної практики.

Як бачимо з таблиці 2.8, в експериментальній групі, порівняно з контрольною, значно знизилася показники низького рівня готовності за творчо-діяльнісним критерієм: було 37,6%, стало 16,2%. Зазнали значних змін високий рівень, який збільшився на 11,8 %; достатній на 9,6%.

Динаміку зростання умінь і навичок студентів з використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності на практиці в експериментальних групах відносно контрольних зображено на рисунку 2.5.

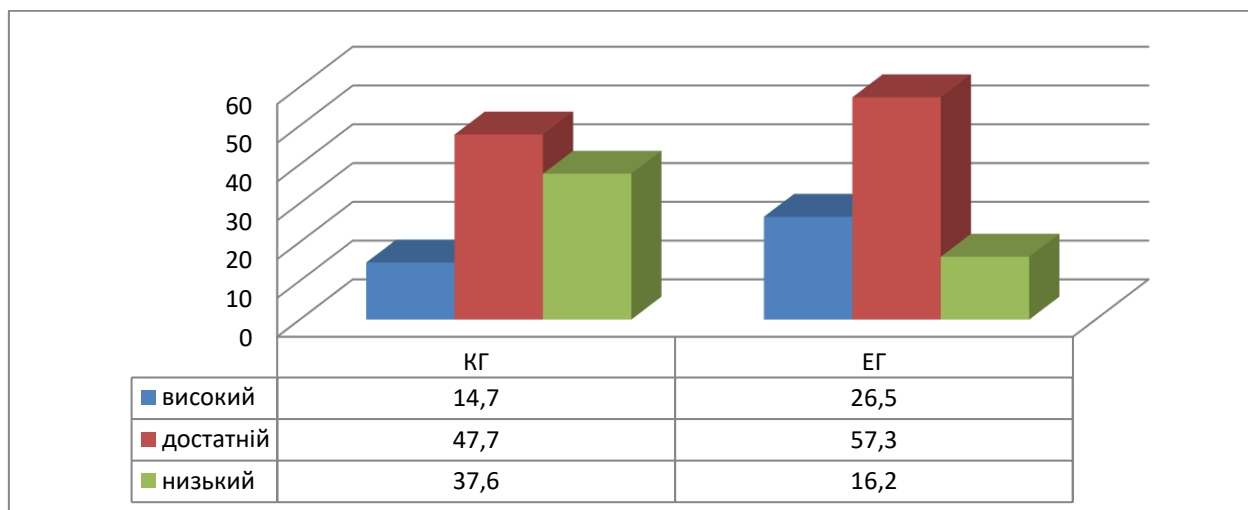

Рис. 2.5. Динаміка зростання рівнів сформованості досліджуваної

готовності майбутніх вихователів за творчо-діяльним критерієм (у %)

З метою визначення рівнів готовності за результативно-рефлексивним критерієм, ми здійснювали анкетування, аналіз та самоаналіз студентів. За результатами роботи ми одержали дані, які наводимо в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Порівняльний аналіз рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності умінь дітей дошкільного віку респондентів КГ та ЕГ за результативно-рефлексивним критерієм (*формувальний етап*)

Групи респондентів	Наприкінці експерименту			
	Контрольна група (КГ)		Експериментальна група (ЕГ)	
	<i>к-ть</i>	%	<i>к-ть</i>	%
Рівні				
Високий	9	21,1	15	36,8
Достатній	22	44,9	26	52,9
Низький	19	34	9	10,3

На основі представлених у таблиці 2.9. даних можна зробити висновок, що збільшилася кількість студентів експериментальної групи, які мають високий та достатній рівні сформованості досліджуваної готовності за результативно-рефлексивним критерієм (на 15,7% та 8% відповідно), і зменшилась кількість студентів, які мають низький рівень сформованості досліджуваної готовності за зазначеним критерієм на 23,7% порівняно з контрольною групою.

Динаміку зростання умінь студентів самоаналізу і самооцінки діяльності, прагнення до самовдосконалення в експериментальних групах відносно контрольних зображено на рисунку 2.6.

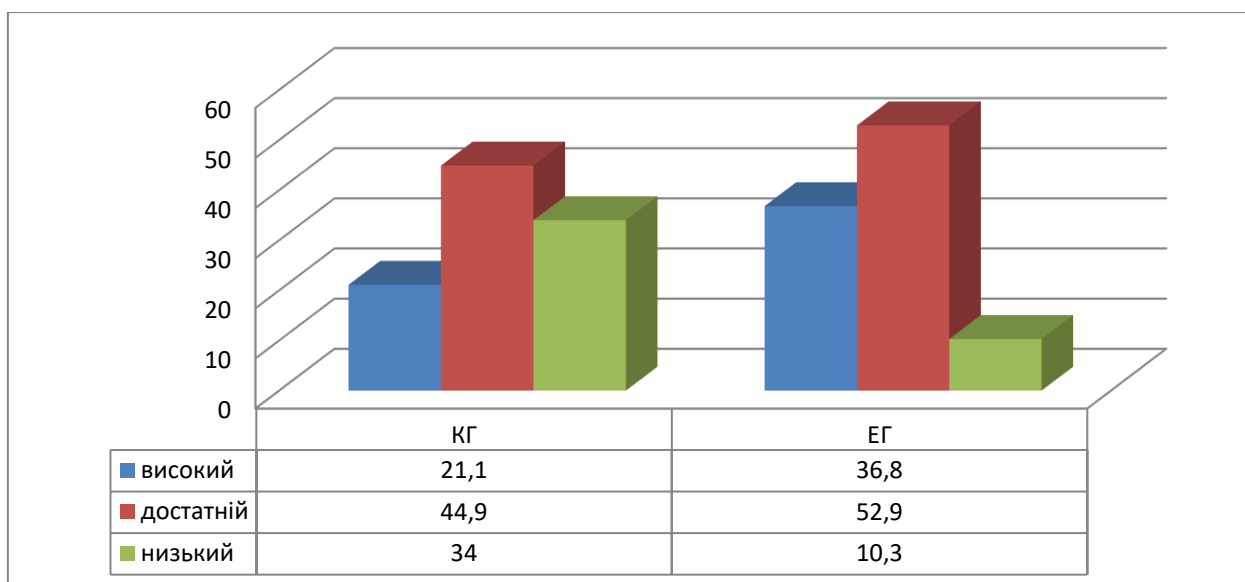

Рис. 2.6. Динаміка зростання рівнів сформованості досліджуваної готовності майбутніх вихователів до використання творчих завдань за результативно-рефлексивним критерієм (у %)

Аналіз результатів діагностики готовності за результативно-рефлексивним критерієм вказує на істотні розбіжності між отриманими даними для контрольних та експериментальних груп.

На основі порівняльного аналізу й узагальнення результатів експериментального навчання студентів простежено динаміку рівнів готовності студентів, майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності (таблиця 2.11). Як свідчать дані таблиці 2.10, усі рівні готовності за визначеними критеріями зазнали суттєвих якісних зрушень. Наприкінці експерименту значно зріс показник сформованості готовності за мотиваційним критерієм: у 33,3 % студентів виявили високий рівень показника (проти 18,6 % до початку експерименту); 57,3 % опитаних засвідчили достатній рівень (проти 43,2 % до початку експерименту); на низькому рівні ми виявили 9,4% студентів (проти 37,9% до початку експерименту).

Таблиця 2.11

Порівняльний аналіз рівнів сформованості готовності майбутніх
вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-
мовленнєвої діяльності

Критерії	Мотиваційний (у %)		Когнітивний (у %)		Творчо-діяльнісний (у %)		Результативно-рефлексивний (у %)	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Високий	13,8	33,3	17,4	31,6	14,7	26,5	21,1	36,8
Достатній	37,6	57,3	40,4	59	47,7	57,3	44,9	52,9
Низький	48,6	9,4	42,2	9,4	37,6	16,2	34	10,3

Когнітивний критерій має наступні результати: 31,6% високий рівень (до початку експерименту цей показник становив 16,7%); у 59% респондентів мали достатній рівень (проти 38,6% до початку експерименту); із низьким рівнем готовності 9,4% студентів (проти 44,7% до початку експерименту).

Зафіксовано зміни показників рівнів готовності за творчо-діялісним критерієм: 26,5% учасників експериментальної групи отримали високий рівень (проти 16,1% до початку експерименту); 57,3% респондентів – достатній рівень – (проти 48,6% до початку експерименту) і зведено до 16,2% показники низького рівня (проти 35,8% до початку експерименту).

В експериментальній групі 36,8% опитаних на високому рівні готовності за результативно-рефлексивним критерієм (проти 14,4% до початку експерименту); 52,9% – достатнього рівня (проти 36,4% до початку експерименту); низький рівень 10,3% – проти 49,2% студентів до початку експерименту.

Отже, отримані результати свідчать, що учасники контрольної групи не досягли істотних результатів ґрунтуючись на застосуванні традиційних методів досягнути під час формування готовності до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності. Відповідно, учасники ЕГ продемонстрували позитивні результати за компонентами (мотиваційний, когнітивний, творчо-діялісний та результативно-рефлексивний).

Висновки до розділу 2

З метою оцінювання готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності було розроблено критерії, відповідні до них показники: мотиваційний (наявність інтересу та мотивації до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності); когнітивний (розуміння сутності творчих умінь та важливості їх розвитку у дітей дошкільного віку; володіння психолого-педагогічними та методичними знаннями, що зумовлюють успішність використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності); творчо-діяльнісний (комплекс професійно-педагогічних та методичних умінь, необхідних для використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності; сформованість особистісних та професійно значущих якостей; творчий підхід до організації навчально-пізнавальної діяльності); результативно-рефлексивний (здатність до самоаналізу і самооцінки діяльності, прагнення до самовдосконалення). На основі визначених критеріїв та показників виокремлено три рівні готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності: низький, достатній, високий.

За результатами констатувального етапу експерименту діагностовано три рівні готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності: високий (16,4%), достатній (41,6%), низький (42%).

Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено організацію педагогічних умов організації майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності: перша педагогічна умова, була реалізована у процесі стимулювання майбутніх вихователів до науково-методичної діяльності шляхом участі студентів у наукових конференціях, вебінарах і т.д.); друга педагогічна умова – реалізація отриманих знань щодо використання поетичних творів у процесі художньо-

мовленнєвої діяльності під час практики в умовах закладу дошкільної освіти (у процесі роботи з дітьми дошкільного віку та їхніми батьками над проектами, міні-музеєм, творчими літературними виставками); третя педагогічна умова – діагностика стану готовності до означеного виду діяльності.

З'ясовано, що в ЕГ наприкінці формувального етапу педагогічного експерименту показник високого рівня готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності збільшився на 15,4%, середній показник достатнього рівня підвищився на 14,9%, а низький зменшився на 11,3%). Водночас відповідні показники в КГ майбутніх вихователів не зазнали істотних змін.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Викладені в даній роботі теоретичні та практичні результати дослідження проблеми підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності дали можливість сформулювати наступні висновки.

1. Розкрито професійну підготовку майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності як наукову проблему. Професійну готовність педагога у дослідженні визначено як здатність до ефективного виконання професійної діяльності, яка визначається посадовими вимогами, що базуються на фундаментальній науковій освіті й емоційно-ціннісному відношенні до педагогічної діяльності. Вона передбачає володіння професійно значущими установками й особистісними якостями, теоретичними знаннями, професійними вміннями та навичками. Робота з розвитку професійної готовності забезпечує стабільну роботу педагогічного колективу, повноцінний, всебічний розвиток і виховання дітей, якісне засвоєння ними програмного матеріалу відповідно до вікових та індивідуальних особливостей та підвищення ефективності освітнього процесу.

2. Охарактеризовано художньо-мовленнєву діяльність дітей дошкільного віку. Художньо-мовленнєва діяльність дітей старшого дошкільного віку у науковій літературі розуміють як діяльність спрямовану на сприймання та відтворення художніх образів (літературних творів, власних сценаріїв і сюжетів тощо) засобами мистецтва (Л. Артемова, А. Богуш, Н. Водолага, Н. Гавриш,); як творча за своєю природою діяльність, що спонукає особистість до виконання творчих завдань і театралізації художніх творів із залученням різних видів мистецтва.

3. Виявлено педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності. З'ясовано, що для використання поетичних творів у процесі художньо-

мовленнєвої діяльності майбутнім вихователям, слід дотримуватись таких умов: враховувати вікові особливості розвитку дитини; організовувати щоденні читання у вільній формі; створювати книжкові куточки (як в закладі дошкільної освіти, так і в домашніх умовах); ретельно підбирати літературні твори (з огляду на доцільність використання даного твору в дитячій аудиторії; художність ілюстрацій і їх відповідність змісту літературного твору); проводити бесіди про книги; організовувати вечори казок, загадок; супроводжувати читання ігровими діями і ігровими прийомами; залучати в процес формування інтересу до читання батьків.

4. Експериментально перевірено ефективність впровадження педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності. Розроблено критерії, відповідні до них показники: мотиваційний (наявність інтересу та мотивації до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності); когнітивний (розуміння сутності творчих умінь та важливості їх розвитку у дітей дошкільного віку; володіння психолого-педагогічними та методичними знаннями, що зумовлюють успішність використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності); творчо-діяльнісний (комплекс професійно-педагогічних та методичних умінь, необхідних для використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності; сформованість особистісних та професійно значущих якостей; творчий підхід до організації навчально-пізнавальної діяльності); результативно-рефлексивний (здатність до самоаналізу і самооцінки діяльності, прагнення до самовдосконалення). На основі визначених критеріїв та показників виокремлено три рівні готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності: низький, достатній, високий.

За результатами констатувального етапу експерименту діагностовано три рівні готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності: високий (16,4%), достатній

(41,6%), низький (42%).

Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено організацію педагогічних умов організації майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності: перша педагогічна умова, була реалізована у процесі стимулювання майбутніх вихователів до науково-методичної діяльності шляхом участі студентів у наукових конференціях, вебінарах і т.д.); друга педагогічна умова – реалізація отриманих знань щодо використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності під час практики в умовах закладу дошкільної освіти (у процесі роботи з дітьми дошкільного віку та їхніми батьками над проектами, міні-музеєм, творчими літературними виставками); третя педагогічна умова – діагностика стану готовності до означеного виду діяльності.

З'ясовано, що в ЕГ наприкінці формувального етапу педагогічного експерименту показник високого рівня готовності майбутніх вихователів до використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності збільшився на 15,4%, середній показник достатнього рівня підвищився на 14,9%, а низький зменшився на 11,3%). Водночас відповідні показники в КГ майбутніх вихователів не зазнали істотних змін.

